

Universul Literar

— PREȚUL ABONAMENTULUI în țară: pe un an 100 lei. în străinătate pe un an 200 lei. —

Marchizul Roșu

(Vezi explicația în text).

STUDENTII

Nu pentru că sunt la ordinea zilei, și cel puțin astăzi în grija tuturor, mă înalț cu sufletul către ei, dar pentru că-mi sunt dragi.

Imi sunt dragi pentru primăvara sufletului lor, pentru sinceritatea, a deseori îndrăznețată, a gândului și cuvântului lor, pentru aceia ce nu mai au astăzi cei mai mulți dintre noi.

Imi sunt dragi pentru suferințele lor, și admir eroismul cu care se luptă să cucerească știința, literatura și arta, prin străduință și nopți târzii, citind obesiți la lumina unor lămpi anemice, spre deosebire de colegii avuți, cari, în metropole străine, fac accia ce-au putut face, pe vremuri, și părinții lor.

Studentii, cetățenii academiei, cum li se spune la zile mari, sunt cei chemați să conducă destinele țării, ca mâine. Ei vor fi pătura intelectuală a țării, cărmuitorii sufletelor, directorii opiniei publice.

Ce face însă statul pentru ei?

Dacă n'ar fi fost oameni de înimă să alege în sprijinul lor, să răspundă la chemarea ziarului „Universul”, — iar ei să nu respingă acest dar generos — s'ar mai fi gândit puternicii zilei la ei?

Și totuși, cine sunt mai vinovați de cât acești puternici ai zilei? Cine pune opreliște învățaturii lor, de cât cei ce sprijinesc trustul hârtiei și scumpesc, în chipul acesta, cartea? Cine a pus taxe prohibitive pe anii de studiu de cât ei? Cine nu le înzestrează, cum se cuvine, seminariile, laboratorii, clinicile, de cât ei?

Se gândesc care la răul ce-l fac culturii românești?

E firesc dar ca studenții să fie triști și amărâți, ca ei să cugete cu îngrijorare la perspectivele viitorului, și ca totuși încă să se mai legene în visuri de naționalism integral și vibrant.

Sunt tineri plini de avânt, suflete

într'aripate dar, pe aceste vremuri de materialism sălbatic, sunt parcă fără de noroc.

Se poate întâmpla însă ca, într'o bună zi, ei să înțeleagă de unde le vine răul, să priceapă pe deplin și rostul lor social, de luminători ai poporului, și atunci să ntrebe pe puternicii zilei :

— „Cu ce drept ne răpiți putința luminei? V'a îngădit vouă cineva această putere, atunci când erați ca și noi? N'ați avut clinici, laboratoare seminarii, biblioteci?”

Voi ne luați cantinele și căminul, și aveți pretenția ca, în habilonia economică de astăzi, să învățăm carte bună și folositoare.

Dați-ne mijloacele, dacă nu veți ca generațiile viitoare să vă acuze și să vă condamnă.”

Așa s'ar putea să se vorbească puternicilor zilei studenții într'o bună zi.

Părinții vor fi luați la scooteală de copiii lor. Bătrânii se vor se vor mira poate că meravuniile s'au schimbat mult, că tinerii s'au făcut neascultători, dar bătrânii vor uita, de sigur, că vinovații stărei de lucruri sunt numai ei.

Tată pentru ne, solidaritatea cetățenilor cel puțin, să vină ca să îndrepte aceia ce inițiativa statului a stricat sau n'a știut să facă.

Studentii să fie puși într'o atmosferă prielnică străduințelor de ordin superior. Numai în chipul acesta, pătura intelectuală de mâine a țării va putea să fie arhiotrava edificiului social de mâine al României Mari.

Să nu uităm că răspunderea zilei de mâine apasă greu pe sufletul celor de azi.

L. I.

POETUL

O rază năfrăsată în lume e poetul :
Poetul ce s' revorsă simțirea lui pe rime
Când cântă fericirea, durerea și regretul
În cadrul ce-i rezervă poema și sonetul
Nebănuindu-i nimeni durerile inimii.

El prea mărește în imnuri acântul, tinereta,
Cu Dumnezeu alături iubirea nepătată ;
Când toamnele urmează el plânge în tristetea
Amurgurilor toamnei... când moare frumusețea
Și viața lui se stinge : o floare 'nsângerată !

Sărac de orice bunuri visează nemurirea
Și odată nemurirea în urmă-i va vorbi :
Și dacă'l va nțelege atunci omenirea
Impărtășindu-i gândul și dorul și simțirea
Prin propria-i lumină poetul va trăi...

S. Hortopan

BABELE

Când eram de 12 ani, aveam dorința de a merge la circ și la panorame, dar n'aveam parale. Am avut însă noroc de bunica mea Maria Tăranu, care mă iubea mult, și-mi dădea din când în când câte un gologan.

Eu însă, nu eram mulțumit cu gologanii, cari mi-i dădea bunica, mai cu seamă că trebuia să-mi cumpăr și sfoară pentru zmeu și, căutam orice mijloc ca să mă pot îmbogăți mai bine, și în acest scop, să vedeți în ce chip o înșelam.

Sărmana bunică, era prea bătrână și neavând putere d'a merge la biserică, mă însărcina, în fiecare Duminică, să cumpăr lumânări, și să le aprind la icoane.

Eu, cu mare nerăbdare așteptam Sfânta Duminică, ca s'o îndatoresc pe bunica... Și într'o zi, bătrâna, scoate doi galbeni, dintr'o pungă ruginită și, cu lacrimi în ochi, face o cruce, și-mi zice :

— Dragă Andronic, astăzi este Sfânta Duminică. Na-ți 20 de parale, să aprinzi o lumânare, la Maica Domnului, și să zici un „Oicenas” (cuvânt polon, care însemnează : „Tatăl nostru”).

— Bine, bunică, dar mai dă-mi 20 de parale, să aprind o lumânare, și la Sf. Nicolae, pentru sufletul bunicului Nicolai.

— Ah ! ce bine zici, dragul meu, și bătrâna aducându-și aminte de soțul ei, începe să plângă, și-mi mai dă 20 de parale.

— Bunică, știi una ? ar fi bine să aprindem o lumânare și la Sf. Mina, care-i făcător de minuni.

— Ai dreptate, pușorule, să treci că mi-ai adus aminte, îmi place că, ești bisericos și constiț... ca și bunicul tău, Dumnezeu să-l ierte, mai na-ți 20 de parale.

— Bine, bunică, dar cu Sf. Spiridon cum rămâne ? căci, de multe ori mi-ai zis că și el este mare făcător de minuni n'ar fi bine să-i aprindem o lumânare ?

— Uitasem, draguțul meu, mai na-ți 20 de parale și pentru Sf. Spiridon.

— Și acum, dragă bunică, pentru slujba care ți-o fac, dă-mi și mie 20 de parale, să-mi cumpăr halva.

— Iți dau, dragă Andronic, îți dau pușorule, pentru că ești băiat cuminte și constiț...!

Ită că am încasat pe bunica cu 100 de parale, adică, cu 2 lei și jumătate, căci, pe acele vremuri, leul era 40 de parale. Acum, mi-am făcut socoteala că am cu ce cumpăra un bilet pentru circ, și un ghem de sfoară pentru zmeu!...

Când m'am întors de la biserică... bunica mă întreabă :

— Ei ! Andronic, ai aprins lumânările ?

— Da, bunica, le-am aprins.

După furtună

de LEONTIN ILIESCU

Cum este cerul după ploaie
Așa e dorul meu de-acum,
Sfințit de-a lacrimii văpae
Pe tristul vieții mele drum.

Se duseră departe norii
Restriștii fără de nceput,
Ce ca un blestem al Gomorii
Asupra mea s'au abătut.

Și-atât de negri-au fost dușmanii
Ce din eres tot în eres
M'au fost purtat și dus cu anii,
Că numai azi i-am înțeles.

Stam în a vieții comedie
Ca și o frunză în neant
Și singura-mi filosofie
Erau Sakya-Muni. Kant....

Pornii cu visuri îndrăznețe
Pe marea viață se plutesc...
Vâslăș pribeag, n'aveam povește,
Dar cerul vream să-l cuceresc

Când negri nori se abătură
Asupra colțului de cer
Ce-mi sta — un suflet fără ură —
Să mă privesc în el, să-i cer

Sublima binecuvântare
A eelor pururea ursiți
Ca'ntr'un avânt de inspirație
Să cânte sori nebănuți.

Și corbii negri 'ntunecară
Speranța chipului de lut
Crucificând o primăvară
De visuri fără de nceput.

Dar azi i-am înțeles.... Departe
De granița acelor corbi
Trăia o zână fără moarte
S'aprinde ochii mei cei orbi.

Trăiai ca 'n vis, sublimă Thery,
Acolo unde-i soare 'n veci,
Dar între noi, părtaș durerii,
Sta un ocean de neguri reci.

Am străbătut nemărginirea,
Dar... am ajuns... Am cucerit
Visatul cer... El e'n privirea
Cu care dorul mi-ai sfințit...

Cum este cerul după ploaie
Așa e dorul meu de-acum...
Cu-a sărutărilor văpae
M'aveți să cânt pe-al vieții drumi...

Și cânt speranțele ce plouă
In suflet-mi flori de flori,
Flori albe, lacrimă de rouă,
Cântate'n veci de visători.

Și plouă flori de sub pleoape,
Flori albe, — au și ochii flori...
Ce cad din suflet ca să 'ngroape
In el un revărsat de zori...

Și-n fiecare sărutare
Ce dulce tremurând îmi dai
Sunt flori de Mai și 'n fiecare
Fiori de dor-un colț de rai...

Se duseră departe norii
Și-al urii n'empăcat tumult...
De azi m'alintă iar fiorii
Iubirii ce-o visam de mult

De astăzi roua dimineții
N'o'ntunecă ai morții corbi:
Lumina, gloria vieții,
Aprinse ochii mei cei orbi.

— La care sfinți le-ai aprins?
— La Sf. Iacob, la Sf. Grigori, la
Sf. Haralambie și la Sf. Paraschiva.
— Vezi că te-am prins cu minciuna?!
de ce ai aprins la alți sfinți, că
doar n'a fost vorba așa. Mi se pare
că, n'ai aprins nicio lumânare!

— Zău, bunică, că am aprins... Să
chiorăsc, dacă n'am aprins!

Dar ulciorul nu merge de multe ori
la apă, căci, unchiul meu Năstase, in-
formându-se de negustoriile mele,
cari le făceam cu bunica, mi-a tras o
sfântă de bătaie, și de atunci, m'am
făcut om cinsfit.

Într'una din zile, au vizitat-o pe bu-
nica, jupâneasa Catrina și Safta,
niște hodoroage bătrâne, cam de
vârsta bunicii. Tustrele s'au așezat
pe un divan lung ca de 4 metri și tor-
ceau cu furca. Apoi, fiindcă n'aveau
nici un dinte în gură, bălbăiau în așa
fel că, se împroșeau una pe alta cu
scuiplat!

Iată că, Smărăndița, sluga noastră,
aduce trei cafele turcești, cu caimac,
cari erau așa de fierbinți că, babele
își frigeau limba, căci, după cum zi-
ceau ele, cafeaua căldică nu le pla-
ce, fiindcă n'are nici un gust.

Aflându-mă și eu în odaia lor, mă
jucam cu Azurel, cățelul meu cel dră-
guț, dar foarte nervos, și babele au
început să horpăiască din cafele, atât
de tare încât cățelul s'a speriat, a în-
ceput să latre și, s'a repezit, cu furie
în brațele jupâneasei Catrina, vâr-
sându-i toată cafeaua pe pestelcă!

Bunica, supărată, l-a dat afară pe
Azurel, și eu, ne mai având ce face,
ascultam cum vorbeau babele.

Dar să vă mai povestesc ceva d'ale
bunicii:

Se știe că, unele femei, vroind să se
facă mai tinere, ascund vr'o 4-5 ani
din vârsta lor.

Bunica însă, nu se mulțumea cu a-
tât, dânsa vroia să se facă mai tâ-

nără cu 25 de ani, și eu știam bine, de
la unchiul Năstase că, bătrâna are 75
de ani.

Din vorbă în vorbă, o întrebă jupâ-
neasa Catrina pe bunica:

— Jupâneasă Marie, cam de câți
ani să fii d-ta?

— De... oi fi poate peste 50.

— Ei lasă, ce zici? Trebuie să fie
mult mai bătrână, și-aduci aminte
când a fost bejenia?

— Da, știu bine.

— Da helera cea mare, când nu
mai încăpeau morții în cimitir?

— O știu și asta.

— Apoi vezi că, trebuie să fii mult
mai bătrână că, tare-i mult d'atunci,
jupâneasă Marie.

— Ferească Dumnezeu, nu-s mai
bătrână, iacă băiatu poate să mă so-
cotească.

Și bunica îmi zice să-i fac o soco-
teală.

— Andronic, scrie pe hârtie că, o-
ram de 15 ani, când m'am măritat.

— Bine, bunică, am scris 15.

— Mai scrie că, am trăit cu bunica,
tău 40 de ani.

— Am scris, bunica, 40.

— Și mai scrie că, sunt 20 de ani,
de când l'a luat Dumnezeu (oftează și
plânge).

— Am scris 20.

— Ei, vezi acum, cât face la un
loc?

— Face, tocmai 75 de ani.

— Ce prost ești! nici a socoti nu
știi, gogomane, păcat că, tatăl tău, a
cheltuit parale să te învețe carte, să
lipsești d'aici, dobitocule, că m'ai fă-
cut de răs.

Cum vedeți, de și socoteala mea
era bună, bătrâna s'a supărat foc pe
mine și, m'a dat afară, pentru că am
făcut-o mincinoasă, iață de jupâne-
sele Catrina și Safta.

Și d'atunci, mult am pierdut, căci,
bunica mă urăște, și nu-mi mai dă pa-
rale să aprind lumânări l'a icoane!...

Andronic M. Țararu

Creditorul și Datornicul

— ANECDOTA —

— „La ascultă, s'adresează
Un pârliț de creditor

Unui om netrebnic care
Il aduce 'n desperare,
Căci mereu întârziază.

Să-i plătească niște sume
Ce de mult îi datorează.

— „La ascultă, nu 'ndrug glamo-
re!

„Spune, făr' să te codești,

„Când și'n care zi anume

„Ai de gând să mă plătești

— „Auziți, ce dobitoc!”

Îi răspunde el pe loc

La grăbită-i întrebare

Cu adâncă nepăsare:

„Crezi că eu sânt prooroc?”

N. TIMB

Când n'oi mai fi!

după Rosemonde Rostand

Când fără suflet ei mă vor culca
In cimitir,
In cimitirul trist din vale,
Vei mai veni să-ți vezi iubita ta
Și-al ei mormânt legat în flori de jale?
Sub ramuri aplecate — asupra mea, sfîrs, —
Cu glasul tău, —
Cu glasul tău citind în tihnă,
Pe piatră, pe mormântu-mi... colo jos,
Incltă o rugă sfântă de odihnă!
Și, isprăvindu-ți ruga amoroasă,
Tu vei pleca!...
Tu vei pleca cu flori de printre noi;
Iar una de n'ar fi cum vrei... frumoasă,
N'o arunca să piară... în noroi!
Pe pragul cimitirului, în poartă,
Nu te opri! —
Nu te opri cu ochii 'n lacrimi,
Ci 'ntors odată încă în spre moartă
Trimite-i un sărut printre mesteacăn!

Mircea Bonifaciu PITTIS

Unilateralitatea artei egiptiene este datorită faptului că necesitatea creației opriilor de artă provenea din scopuri religioase; iar formele artei lor serveau numai pentru cultul morților. Jucând în chipul acesta rolul unui cult, operele de artă egiptiene trebuiau să fie toate strict determinate și unilaterale. Religia oprea orice avânt artistic.

Ocupându-se numai de viața după moarte a celui mort, egiptenii construiau piramide, morminte, cavouri. În același scop se ciopleau statuile și portretele celor morți, se tăiau în piatră reliefulle, se desemnau päre-

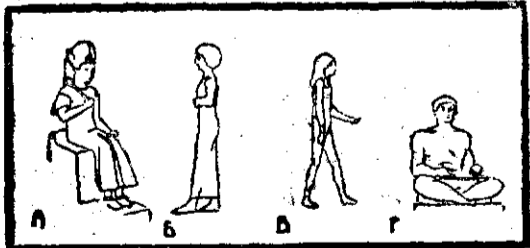

Din cele cille

Arta dogmatismului și a convenționalității

VECHIUL EGIPT

Descoperirile făcute în Egipt ridică din nou chestiunea culturii și artei acestui popor de acum câteva mii de ani. Obiectele de artă găsite în cripta faraonului Tutankamen uimesc prin originalul și desăvârșirea lor. Dar cea ce ele relevă mai ales și cea ce a fost constatat și la obiectele și lucrările de artă descoperite în trecut e faptul că nicărei artă și formele ei n'au fost puse în limite mai bine definite de cât în vechiul Egipt. Arta egipteană a fost înconjurată de anumite convenționalități, dincolo de limitele cărora nu era permis nimănui să se îndepărteze.

Desemnul 1. Cele mai principale pozițiuni a statuelor egiptene

Arta egipteană timp de trei mii cinci sute de ani a urmat aceeași cale și numai rar apar încercări de eliberare pentru a reveni din nou în're frontierele dogmatismului stabilit. Numai un studiu amănunțit al artei

egiptiene ne arată că imobilitatea aceasta aparentă a ei ascundea și o oarecare evoluție, dar care evoluție era îndreptată numai într'o direcțiune.

Desenurile 2 și 3 arată ad mirabila reținare a expresiunii vieții omului.

Desemnul 4. Femeea din Tancusit statueta de bronz de la Louvre (Paris)

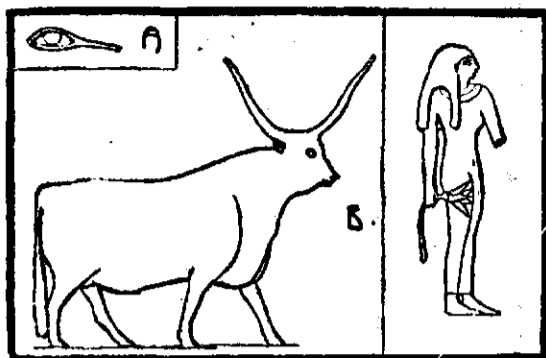
ții camerilor mortuare și se acopereau cu amulete artistice piepturile mumiiilor. Sufletul mortului putea numai atunci să existe când se conserva forma lui pământească în chipul mumiei iar când aceasta se strica sub forma de portret sau statuie. Pe mort îl înconjurau cu toate lucrurile din viața lui pământească: armele lui, obiectele principale, iar päreții criptei cu reprezentări din episodurile și scenele vieții sale.

Servind unui scop așa de definit, arta egiptenilor a jucat în viața lor un rol cu totul deosebit: artistul la ei nu știa ce este amorul propriu, nu alerga după gloria de autor. Sculptând sau desemnând statuia sau portretul faraonului sau a altui om mare, el nu semna nici odată opera sa, căci el nu lucra pentru generațiile care vin dar pentru morți.

Și cum viața de dincolo de mormânt era infinită toate sfertările lor erau de a crea monumente, statui, temple care trebuiau să fie eterne, de aceea toate creațiunile lor sunt masive, colosale.

Convenționalitatea acestei arte egiptiene, i-a dat o originalitate deosebită și în nici într'o altă artă nu veți constata așa de limpede caracte-

terul ei general și particularitățile sale. Când vizitați muzeele principale din Europa, unde se păstrează multe opere de artă egipteană sunteți izbiți imediat de stilul acestei arte așa de caracteristică.

Desemnul No. 5. Caracteristică a sculpturii în relief. Sus sub A desenul ochiului prelungit în formă de migdală

Mai întâi de toate e foarte caracteristică reprezentarea corpului omenesc în sculptura egipteană. Ea este caracteristică prin aceea că toate părțile corpului sunt supuse legii pe care archeologul danez Sange o numea legea frontalității, adică lege după care toate părțile corpului omenesc trebuiau să aibă aceeași direcțiune și anume să fie înainte.

Desemnul No. 1 arată cele mai principale pozițiuni ale statuelor egiptiene.

Ceea ce mai caracterizează sculptura lor este expresiunea realistă a trăsăturilor egiptienilor, a vieții lor casnice, a vieții lor profesionale.

Sculptura lor variază după epoci și după curentele religioase cari au domnit. Ea atinge apogeul ei de dezvoltare sub faraonul Amenofis IV-a, care a introdus o nouă religie după care se credea numai într'un singur zeu soarele Aton sau Atou.

Desemnul No. 6, unde se încearcă a se desemna amândoi umeri la un om în relief.

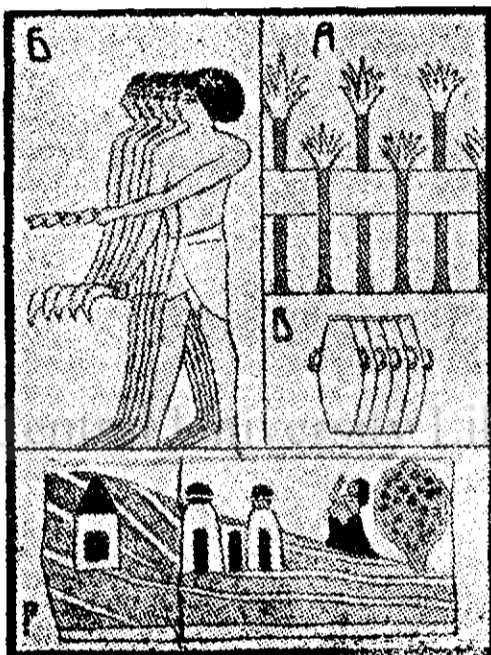
Din această epocă sunt sculpturile reproduse de noi în desemnurile 2 și 3 și ele uimesc prin admirabila redare a vieții, care este foarte naturală.

Mai târziu sculptura se face nu numai în piatră dar și în bronz. Așa sub Ramzes al III apar cele dintâi lucrări în bronz dintre care cea mai perfectă este statueta de bronz „Femea din Tacusit” (desemnul No. 4) de la Louvre.

Caracteristica pentru arta egipteană este și întrebuințarea sculpturii în relief care acoperă mauseolele piramidelor, învelitoarele sarcofagelor. Și aici este aceeași convenționalitate și dogmatism. Așa fie cărei sculpturi în relief i se cerea ca capul să fie în profil dar ochii în față și prelungiți ca migdalele; pieptul și umerii de asemeni în față, pântecul în trei părți, iar picioarele în relief. Desemnul 5 arată aceasta mai bine ca orice.

Pictura apare la ei de timpuriu: la început au fost hieroglifile colorate, apoi desemnurile de pe tablouri și expresiunile de pe pereții interni ai piramidelor. Ceea ce caracterizează pictura lor este conturul făcut din culoarea neagră și roșie.

Aceiași convenționalitate și dogmatism și aici ca și în sculptură, aceeași tendință de a da unele părți ale corpului în relief altele în față. Și deseori cum este în desemnul 6 se vede ceva comic de tot, amândoi umerii văzuți la un om în relief.

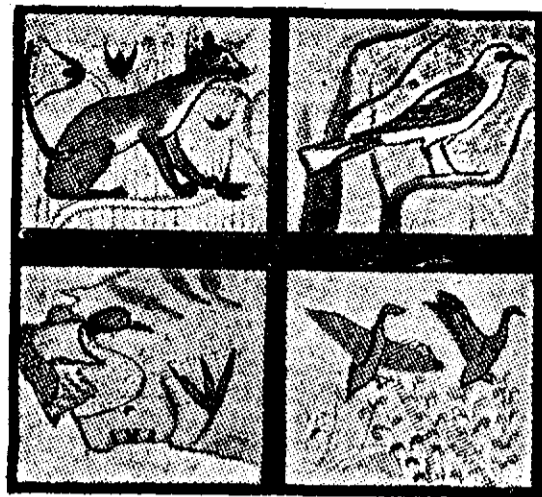

Desemnul No. 7 care arată cum lipsește perspectiva în tablourile egiptiene

Ca și în sculptură așa și în pictură lipsește perspectiva. Desemnul 7 dovedește aceasta admirabil.

Egiptienii posedau foarte multe culori. După Girard (La peinture anti-

que) chiar în primele timpuri ei cunoșteau mai bine de șapte culori, iar mai târziu mai mult de 14-16 tinte.

Desemnul 8. Animalele în pictură egiptiene

În desemnurile lor se întâlnesc reprezentate multe animale și expresiunea lor era foarte naturală, după cum reiese din desemnul No. 8 reprodus aici.

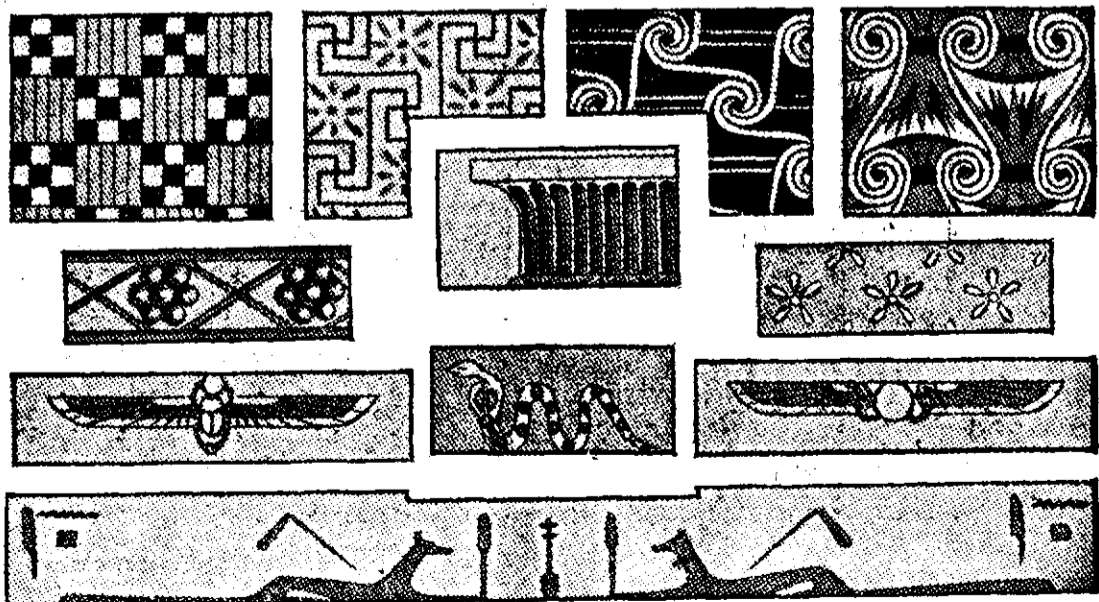
Dar arta lor nu este redusă numai la sculptură, relief și pictură dar și la obiectele de artă. Mai ales lucrările lor de artă keramică sunt foarte

Desemnul 9. Forme de vase ceramice egiptene

frumoase. Liniile cele mai fine și mai delicate se găsesc în vasele lor de keramică, după cum o arată desemnul No. 9.

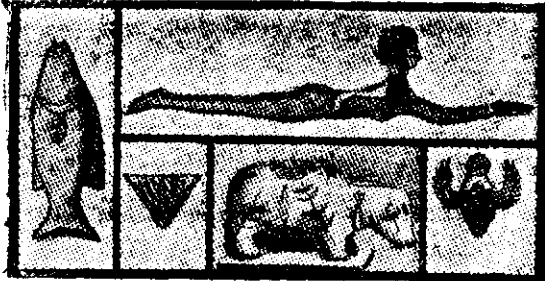
Arta ornamentației nu era mai projos de cele lalte. Desemnurile aci așăturate (10, 11 și 12) dovedesc finețea și delicatetea gustului lor. Cu aceste modele și sute și mii altele asămuitoare erau înfrumusețate pereții încăperilor mortuare, care le dau un

Desemnul 10

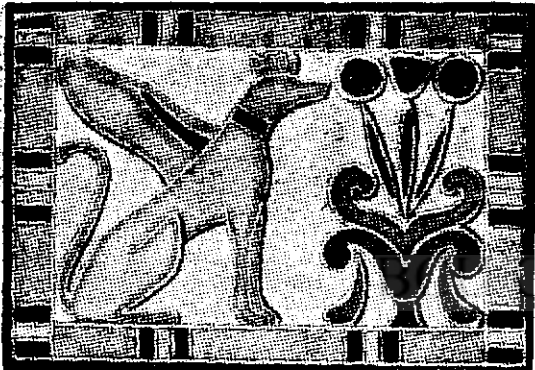
farmec deosebit. Cea ce astăzi caută arta ornamentală și a decorației era cunoscut la egipteni.

În general în arta aceasta a unor epoci glorioase ale omenirii uimește un lucru, perfecțiunea atinsă, cea ce face să se creadă că a existat veacuri nesfârșite de pregătire necunoscută omenirii până la apariția artei egiptiene.

Desenul 11

Bănuiala aceasta se pare că are un fundament real. Nu de mult un arheolog francez Jean Capart (L'art égyptien) a arătat că încă în epoca de piatră cultura egiptiană avea o dezvoltare mare, că încă în acea epocă la egipteni a existat vase de piatră cu ornamente pe care erau reprezentate animale și oameni.

Desenul 12. Toate aceste trei deseme reprezintă ornamentația egiptiană

Despre acea epocă nu sunt încă date exacte dar acele care există dovedesc că încă din acea epocă a domnit în arta lor conventionalismul și dogmatismul pe care îl întâlnim și în alte epoci.

Săpăturile cari se efectuează acum în Egipt și de care ziarele vorbesc atât de mult nu atât pentru valoarea lucrărilor de artă care se descopăr cât pentru misterul mormintelor frașonilor răzpunători, ne vor arăta și alte minunății a acestei lumi atât de mari și frumoase care a știut și după dispariția ei să ne intereseze.

Dr. I. Ducișan

Cântec

Vezi Doamnă!

E toamnă,

Aleia 'i pustie

Și 'n cale

O jale

De moarte ne 'mbie...

Vezi norii,

Cocorii

Se așină 'n abisuri.

Se întunecă firea

Și moare iubirea

Și lumea de visuri...

B. Hoinaru

Marchizul Roșu

de Charles Le Goffic

(Vezi ilustrația din pag. 1)

Guerranda este un castel pe jumătate ruinat, dar foarte impunător și ale cărui partere au fost desenate de Le Notre în persoană. Instalați în foteluri comode vre-o cinci sau șase vânători, discutau în fața sobei. La drept vorbind ni se făcuse somn și convorbirea lăncezea oarecum.

Eram gata să adormim cu toții când deodată unul din vânători anume Trévidic începu să săcăie pe gazda noastră cu privire la stânca „Roch-Allaz” — „Stânca omorului”, unde fusese chiar în dimineața aceia.

— Ei zise Trévidic ce crimă a putut oare să se comită la înălțimea aceasta de peste 300 de metri? Se vede că ți-ai bătut joc de noi, dragă Locmaria.

Guy de Locmaria își scoase pipa din gură și întrebă pe interlocutorul său:

— Ai auzit vorbindu-se de marchizul Roșu?

— Da și nu, — la drept vorbind nu mai știu, răspuse Trévidic. În definitiv care este acest marchiz, — e o ființă vie sau o entitate metafizică?

— Era chiar străbunicul meu, răspuse Locmaria ridicându-se de pe scaun și străbătând camera în lung și în lat.

Tradiția locală, de acord cu portretele noastre de familie îl descriu pe marchiz drept un om înalt, cu fruntea mică, cu maxilarele enorme, cu ochii bulbucați sau o barbă și cu un păr de un roșu aprins, de unde și porecla lui „Marchizul Roșu”. E drept că porecla aceasta a putut s-o dobândească de-asemeni din pricina brutalității, omorurilor și violențelor de tot soiul, reale sau imaginate de care îl acoperea gura-lumei.

Am auzit că la vârsta de cincisprezece ani marchizul era spaima tuturor acelora cari veneau în contact cu el. Și azi se mai vorbește încă la sezători de isprăvile lui și mulți își fac semnul crucii, numai la auzul numelui său.

Nu există fără de lege care să nu-i fi fost impusă. Asprimea-i față de slugi era de neînchipuit. Îi bătea pentru cel mai neînsemnat lucru.

Și acum mă întreb încă cum de se face că un om atât de urât fiziceste și moralmente și pe de-asa bătrân a putut să găsească o femeie, de rase și încă una tânără și bogată, elegantă și frumoasă.

Marchizul se însură cu ea și avu doi gemeni cari puteau să aibă vre-o opt ani în momentul în care s'a petrecut aventura pe care ți-o povestesc.

După câțiva timp de la căsătoria ei, marchiza se retrăsese la Lannion, la părinții ei, — de bună voie după unii iar după alții se spunea că fusese izgonită de bărbatul ei. Nu știu care din aceste două versiuni era cea mai adevărată, tot ce știu însă e că cei doi gemeni erau crescuți în casa marchizului cu o sclicitudine ce făcea admirația tuturor, — cu atât mai mult cu cât marchizul nu se îmbunase de fel cu vârsta.

Era pe la sfârșitul toamnei. Marchizul Roșu hotărâse să dea fiilor săi cari asistau pentru întâia dată la un atare spectacol, o vânătoare organizată împotriva unui porc mistreț. Vânătoarea avea loc în pădurea de la Coatun-Salle.

Mistrețul apucase însă pe un alt drum, și ar fi reușit poate să scape de gonaci dacă marchizul care ghicise intenția animalului n'ar fi trimis pe unul din argații lui Jorand Minous în trecătoarea dela Roch-Ilir (așa se numea pe vremea aceia, Stânca Omorului), pentru a pândi mistrețul.

Nu știu dacă argatul a interpretat greșit ordinele marchizului sau a făcut-o dinadins, tot ce știu e că s'a postat de partea cealaltă a trecătoarei. Acest Jorand Minous, era un tânăr voinic și înalt și care intrase de curând în serviciul marchizului. Până atunci nu dăduse nici un prilej de nemulțumire stăpânului său, ceea ce era cu atât mai meritoriu cu cât logodnica lui Jorand, Mous Naguet, fusese căpîță de marchiz chiar în ajunul nuntii.

Argatul nu părea însă să urăste pe stăpânul lui pentru afrontul suferit. De altfel e de prisos s'o spun, marchizul nici nu s'ar fi sinchisit de supărarea lui Jorand.

Mistrețul urmă exact itinerariul prevăzut de

marchiz, așa că-ți poți închipui supărarea marchizului când văzu că dorința lui nu fusese respectată. Imediat dădu ordin ca să-i se aducă pe Jorand.

Când argatul fu în fața lui:

— Pentru ce n'ai executat ordinele mele?

Jorand nu răspuse, totuși nu se turbură.

— Ei dear știi că ești obraznic. Ia să vie încoace Verdinet, Pontois și Ramie.

— Aicea stăpâne, răspuse argatul.

— Luați pe ticălosul acesta, desbrăcați-l și

și printr'un rafinement de cuvinte cu ade-

și printr'un rafinement de cruzime cu ade-
vărat drăcească, marchizul se întoarse spre fosta logodnică a lui Jorand care urma a cavale-
cada, și îi întinse un biciu cu trei cozi:

— Iartă-mă îi zise ea în șoaptă.

Biciul trecu din mână în mână și fiecare argat levî cu putere pe nefericitul Jorand care cu toată suferința lui nespuse nu lăsa să-i scape nici o exclamație de durere.

Destul! zise în cele din urmă marchizul și tu ticălosule urmă el, după ce Jorand se îmbrăcă, vei fi și pe viitor tot atât de îndrăzneț.

— Da, răspuse Jorand.

— Ei! Oare lecția să nu fi fost în deajuns de aspră? O s'o mai reîncepem atunci. De data asta însă...

Dar marchizul nu-și sfârși fraza. Profitând de neatenția argaților, Jorand se repezi la unul din cei doi gemeni — René — îl luă de pe cal și porni cu el în vârful stâncii Roch-Ilir.

Lucrul acesta se petrecuse cu o repeziune atât de mare în cămășile marchizului, împietriți, nu putură să intervie. Când își veni-ră în fire în cele din urmă Jorand era tocmai în vârful stâncii și legăna copilul de-asaupra prăpastiei.

— Oprește-te, răcai marchizul, altminteri...

Jorand zâmbi disprețuitor. Un zid înalt de 300 metri îl despărțea de marchiz și la înălțimea aceasta putea să înfrunte nepedepsit pe călăul lui.

Acesta își dădu seama și, schimbând tonul:

— Jorand te rog oprește-te, te voi ierta și îți voi da pe de-asaupra cinci sute de franci, — o mie, două mii de va fi nevoie.

— N'am ce face cu banii d-tale.

— Am să-ți redau și logodnica ta.

— Îți vei reda oare și onoarea?

— Ei bine cere-mi atunci ce vrei.

— Bine! Vreau ca argații d-tale să te desbrăce și să te lovească așa cum m'au bătut pe mine, — și mai vreau ca primul care să te lovească să fie... Allain... da, da, copilul care ți-a mai rămas.

— Ticălosule! Știi tu cu cine vorbești?

— Nu vrei?

Și Jorand schiță gestul de a arunca pe René în prăpastie.

— Nu, nu-l arunca. Mă supun...

Scena care a urmat a fost grozavă, Trévidic. La fiecare lovitură de bici, Jorand striga:

— Mai tare, mai tare!

Când în cele din urmă, marchizul zdrobit cu fața împurpurată de rușine și mânie crezu că răscumpărase grația micului René, Jorand rânji sinistru și se aruncă în prăpastie împreună cu fiul marchizului Roșu.

Înțelegi acum, Trévidic de ce stânca aceia a primit denumirea de „stânca omorului”?

Da, răspuse interpelatului, dar e un singur lucru pe care nu-l înțeleg în povestirea d-tale.

— Și anume? întrebă Locmaria.

— Că ne-ai povestit-o d-ta. Nu ne-ai spus oare că marchizul Roșu era străbunicul d-tale?

— E exact, dragă Trévidic.

— Recunoaște însă că-ți lipsește întru câtva indulgența filială.

— Se poate, cu toate astea dacă ai ști sfârșitul povestirii ai rămâne și mai uimit. De altfel străbunicul meu a voit ca trecutul lui să fie desvăluit. Moartea fiului său îl transformase cu desăvârșire, cunoscându remuşcarea și căința și hotărî chiar să facă o spovedanie generală în fața vasalilor adunați, chiar în sala în care ne aflăm acum.

În cămășă și cu picioarele goale se prezentă în fața lor și le ceru iertare în genuchii. Marchiza de Locmaria, asista și ea la scena aceasta și ei îi fură adresate primele scuze; în același timp marchizul o conjură pe soția lui să vie din nou în casa de unde o izgonise ca să vegheze cu îngrijire la educația fiului ce-i

mai lămăsesc. Apoi dictă testamentul lui care cuprindea între altele și fondarea la Guerranda a unui azil pentru săraci.

Marchizul. Roșu a murit peste câteva zile după ce s'a spovedit și s'a împărtășit cu o evlavie ce-a zmols lacrimi tuturilor cari au luat parte la ceremonia aceasta tristă.

Traducere de Const. A. I. Ghica

REVELIONUL

— Urmare și sfârșit —

Se făcuse ora patru dimineța. Jocul era aprins; figurile descompuse. Banul pușese stăpânire pe aceste ființe ce nu mai aveau nimic omenesc. Se nitase și flirtul și amicitia.

La un capăt al mesei unul din domni cârnia ceilalți îi spuneau, doctore, privea indiferent la toată această patină ce se desfășura înaintea sa...

Nu trecu mult și bancherul se sculă exclamând:

— „Noi am mi-a venit cu noroc“; pe când mâinile strângeau hârtiile grămădite în fața lui.

Oa un suspin ușor și involuntar și din gura chitaristului eșiră cuvintele:

● Doamne! de mi-aș fi găsit și eu norocul!“.

Doctorul auzind aceste cuvinte se întoarse spre chitarist. Privirea descoperi pe fața lui atâta tristețe, că fu atins de expresiunea ei.

În mintea lui se făcu un început de lumină. Din crâmpoale de vorbe ce se schimbaseră între ei, din cântecele și felul cum le cântase, abia acum își dote seama că acest tânăr nu putea fi lăutar. Ceva îi șoptea că 'n sufletul acestui desmoștonit al soartei, moare o durere adâncă.

Își puse-n cap s'o cunoască și pe când prietenii își licitau banca, el se retrase împreună cu chitaristul într'un colț al camerei.

Prin vorbe calde, rostite cu multă prietenie, vorbe ce intrau în inima tânărului ca o mângâiere dulce, doctorul izbuti a'l face să și istorisească întreaga dramă a vieții lui.

— „Domnule, începu lăutarul, cu o voce tremurată. Sunt student în anul III-lea la ltere. N'am pe nimeni pe lume; căci rudele de astăzi nu pot fi socotite ca familie. Pe mama am pierdut-o pe când aveam nouă ani.

Pe tatăl meu în 1919. A murit la lași de tifos exantematic. Aveam 16 ani. Rămas singur, căți-va magistrați — tatăl meu a fost magistrat — au pus mână de la mână și mi-au ajutat să termin liceul.

Am o voce frumoasă — așa mi s'a spus — și cum tatăl meu era un bun violonist, îl acompaniam dese-ori și ast-fel, într'o mizerabilă cameră la lași, cântam amândouă romanțele după vremuri.

După moartea lui mi-am cumpărat o chitară și de-atunci îmi cântam seara toată durerea și vitregia destinului meu, fără noroc.

Întrii în universitate. O! Domnule, nu știu dacă numărul zilelor când nu mîncăam, nu întrece cu mult pe aceea în cari mîncăam.

Dar a dat Dumnezeu și am găsit un post de pedagog la un liceu. Aveam 500 lei pe lună, casă și masă. Vai de masa pedagogilor! Eram însă tânăr, eram fericit.

Anul trecut însă m'am înamorat de o studentă din clasa mea. Ne-am iubit, cum se iubește la 20 de ani. N'am vrut însă să ne pângărim acea sfântă dragoste și ne-am căsătorit.

Natural am plecat din institut, luându-ne o cameră mobilată, în cartierul Cotrocenilor, pe care o plătesc cu 800 lei pe lună.

Ne-am străduit mult amândoi și după vre-o două luni găsim câte-va meditații, cari ne aduceam 3000 de lei pe lună.

Cu această modestă sumă și cu iubirea noastră adâncă și negriit de frumoasă, o duceam de azi pe mâine.

Dar, a venit iarna, iarna, aceasta, călăul sărăciei.

Istoviți de învățătură și de meditații, intram seara acasă; însă frigul ce pătrundea prin toate părțile în cameră a sfârșit prin a ne pierde. Soția mi-a căzut bolnavă.

Nevoia însă de a mânca a silit-o multă vreme să se ducă și la Universitate și la meditații. În zadar am fost rugămintile mele să nu mai iasă. La toate ea îmi răspundea:

„Tot mai bine e să mă duc, căci acolo găsesc cel puțin căldură“.

A venit însă ziua când nu s'a mai putut scula din pat. De atunci mizeria ne-a copleșit și cu ea și boala ei.

Ni s'a tăiat și bruma de leafă ce o câștigam. M'am împrumutat pe la prietenii, am vândut toate hainele și rufăria, și astăzi văzând că nu mai e nici o speranță, ne-am hotărât să murim la ora 12 noaptea, în clipa când lumea toată sărbătorește venirea noului an.

Cu această hotărâre, m'am așezat pe pat lângă ea.

Încet, încet, o linște de mormânt se lăsă în odaia noastră, pe care o lumânare ce sforăia sinistru abia o lumină, dându-i aspectul unei camere mortuare.

Privirea mea rătăcea în neștire prin cameră.

De la un timp însă ea se oprea cu mai multă insistență asupra unui obiect. Chitara îmi atrase atenția. O inspirație. Mă voi duce să fac pe lăutarul în noapte-asta. O Lăi din cui și-ncet încet, mă strecurai afară. Restul-l știți.

Acum domnule, că Dumnezeu mi-a ajutat, mai am o rugăciune să vă fac.

Datați-mi drumul pentru o jumătate de oră.

Vă dati seama cred ce ore dure-roase am trăit aci. Vă rog domnule... ați fost bun cu mine, mi-ați scăpat viața... Vă datorăm totul... lăsați-mă

să plec, să-i duc un doctor și speranța câtor-va zile mai bune.

Și zicând acestea sărmanul saulent își șterse o lacrimă, prima lacrimă de bucurie în nenorocita lui viață“.

În grupul ce juca barcarat, discuția era aprinsă pe chestiunea eternului și, când doctorul în culmea emoțiunii îi întrerupse aproape strigând:

— „Destul cu acest viciu degradator și mai bine ascultați drama sufletescă a acestui tânăr pe care voi la-ți batjocorit numindu-l țigan“.

Și mai înainte ca vre unul să protesteze, doctorul în fraze scurte întrerupte din când în când de exclamațiile îndurerate ale doamnelor, istorisi tot ce auzise dela student. Nici nu apucă bine să sfârșească și toți ca împinși de un resort se repeziră asupra chitaristului, umplându-i buzunarele cu bani și merinde.

Apoi într'o clipă se îmbrăcară și cu toți în sborul mașinelor, după un alert de onă pătrundeau în camera chitaristului.

Intensivul era profund. O liniște de mormânt domnea peste tot. Lumânarea se stinsese de mult. Când se făcu lumină și fericitul student se apropie de pat, nu mai găsi decât un cadavru ce avea pe buze un surâs, surâs al fericirii. Sărmana studentă se sfârșise odată cu ultima licărire a lumânării.

Radomir

Ateneul Român

Expoziția Cecilia Cuțescu Storck

În sala Ateneului expune d-na Cecilia Cuțescu Storck câteva lucrări de o netăgăduită valoare.

În deosebi se arată așa în acel minunat panou rotund plin de farmec, de mister, de seninătate feciorelnică intitulat „Seninătate“, în lucrarea sa „Aspirație“ ce tinde spre abstract printr'o realizare plastică, în panoul intitulat „Ritm“, și mai cu seamă în admirabilele sale peisagii învăluite de farmec și de poezie.

Dar unde să afirmă mai cu deosebire marelui său talent, este în executarea figurelor. În portrete, ca de pildă în 30 „Cap sentimental“ o lucrare bine simțită, în portretul d-nei Gafencu spiritual și tratat serios, care pare că trăește și redă viața sufletească.

Seriozitatea operei expuse de d-na Cuțescu-Storck se impune, ea nu aparține nici unei școli, ci este expansivitatea acelei forțe lăuntrice care caută să învingă și reușește. Este artă, este pictură în înțelesul întreg și adevărat, este expresiunea unei maturități artistice bine definite.

Câteva paguri

Obiceful pământului....

Uitucul....

Şetu. — Bine mă, Vasile, iar ai făcut mizerii băca-
nui i un coş?
— Ce să tac, coane!... lăfă mică, familie numeroasă...

Domnule, domnule, nu vă supăraţi, dar am uitat la ce
oră să vă scol de dimineaţă?

Mamă şi amantă

ROMAN DE LOUIS ULBACH

— O datorie! exclamă aproape exasperată
d-na de Grémilly. Crezi tu că nu există da-
torii al căror farmec poate deveni o otravă?
Te sileşti să pricepi un suflet nobil, deli-
cat; te temi pentru el de pericolele vulgare,
vrei să-l cruţi — şi apoi într-o bună zi, ob-
servi cam târziu că sufletul are un trup;
sătururile zăpăcesc minţea. Admiţi că o fată
măritată cu un tânăr pe care nu-l cunoştea
la ajunul căsătoriei să sfârşească prin a-l
lubi moralmente, fiziceste, completamente şi
nu crezi că femecia care a început prin a ad-
mira, a studia şi a analiza spiritul să fie cu-
pătoasă de ameţeală când aroma trupului se
lătină cu parfumul acesta divin?... Dar in-
talge-mă odată.

D-na de Luzay mişcată, prevenită, inspăi-
măntată, începu să tremure, plecând capul.
Doamna de Grémilly își înalță cu mândrie
capul:

— Dacă îți voi spune cine este amanta lui
Filip, dacă te-ai pune în fața ei, ce ai face?

D-na de Luzay se sculă în picioare foarte
serioasă de cecece presimțea.

— Ai ucide-o?

— Pentru ca s'o plângă, nu.

Ea se trânti într'un fotoliu și cu o voce
stinsă.

— Am să-i spun: „Dacă mai ai un senti-
ment de cinste după greșeala d-tale, ajută-mă
să ușurez părerea de rău sau rușinea din
inima copilului meu.

Dacă ești o femeie fără onoare, nu mai mi-a
teamă de d-ta și îl voi scăpa singură... spu-
ne-mi cum se numește acea femeie și con-

șu-mă la dansa.

Jeana de Grémilly simți o înfiorare de re-
voltă, un fior ca și cum pământul s'ar fi cutre-
murat sub ea. Apoi orgoliul ei se înalță atât de
sus, că într-o pornire creștinească, ingenunchiă
foarte palidă, înaintea mamei lui Filip. Acea-
sta văzând-o astfel, nevoind să creadă un
adevăr monstruos, imposibil, o privi speria-
tă și, făcând o sfortare de caritate, prin gest,
voi să-și ridice prietena:

— Nu este vina ta dacă a cunoscut și iubit
pe această femeie, murmură ea cu o voce in-
trecătoare, ridică-te...

Doamna de Grémilly rămase ingenunchia-
tă și strigă:

— Eu sunt amanta lui Filip!

Doamna de Luzay își luă fotoliul înapoi
cu grație:

— Dumneata! strigă ea, renegând prin a-
cest tipăt prietenia sacrilegă.

— Da eu!

— D-ta mama lui, ea și mine!

— Nu răspunde d-na de Grémilly n'am fost
mama nimănui. Această adopțiune la care
mai constrâns, am vrut să-i port cu sinceri-
tate încateririle. Nu iubisem nici odată și
prima mea iubire a fost o dragoste de a-
mantă. Dacă așa fi vrut așa fi putut fi nevasta
frului tău, care nu poate fi și al meu.

— Tu?

Ochii d-nei de Luzay scânteiară cu o pri-
vire de milă ne-volită ce făcu loc ironiei. Ea
adăugă:

Tu! contemporana și prietena mea!

— Da, suntem bătrâne, nu-i așa? De un

ceas mi-o tot spui. Ei bine, eu îmi păstrasem
tinerețea; și o pierd de când ai venit. Voi
în bătrâni sfâșindu-mi inima, dacă trebuie:
Filip se lăsa de un amor sincer deoparte și de
altă parte, de unul de care tinerețea lui vrea
să scape, da!

Filip nu mă mai iubește! dar nu vrea să
se despartă de mine fiind că își dă seama cât
ași sufer! din cauza aceasta.

— Ești sigură că iubește pe alta?

— Da, iubește pe nepoata mea, Luiza de
Courlieu.

— Ei bine dacă e așa...

Acest fapt îmi face plăcere; dar crezi tu că
ea îl iubește.

— Da.

— Va trebui să ne dăm multă osteneală
dar nu asta mă sperie...

— Ție teamă să nu te trădez?

— Mi-e teamă numai de tot ce mi pare prea
subtil în proiectele tale...

— Ei bine! ea să te încredințezi voi încerca
alt-ceva: D-nul Brazier, care nu știe nimic,
și nici nu va voi să știe vre-odată dorește de
mult să se căsătorească cu mine.

— Ai face tu asta? replică doamna de Lu-
zay aproape indignată.

(Va urma)

NOUILE PREMII FILATELICE
ALE
UNIVERSULUI LITERAR
— Pe luna Martie 1924 —
CUPON No. 2.